

una obra lulliana: «totes fins creades són súbdites o increades» (*Proverbis de Ramon*, 102).

¹ «Està cruel e erguyllós / e ama hòmens traïdós», *Rims* I, 134 (potser també I, 202, més ambigu). Però el mot apareix a grapat (escrit *traydor*) en les seves obres en prosa, i no crec que aquesta grafia sigui sempre enganyosa.

TRAIRE, 'arpó', mot empordanès, del mateix origen que l'oc. *taraire*, cast. *taladro*, port. *trado*, fr. ant. *tarère* (avui *tarère*), 'barrina', provinents del ll. TARATRUM id., d'origen cèltic.

Encara que Amades i Roig (*BDC* XIV, 66) ho localitzen vagament a la Costa de Llevant, no en tinc notícia més que de les costes de l'Empordà. «Por --- las puntas de l'Home y de El Toxó, llegaremos a El Traire, nombre que evoca la pesca con el arpón», JoPla (*Guia de la Costa Brava*, p. 393). Davant la costa al SE. de L'Escalà (1958), en un indret de poca profunditat anomenat *El Baixellet*, s'hi posen els pescadors de peus amb un *traïrà* per matar nerós. A la costa de Roses, on hi ha un paratge dit *El Traire*, m'explicaren que més que fitora és un arpó, car es llança a força distància (1964).

En tinc notes. A la costa Nord de la península de Creus el que tinc anotat és *trairà* com a substantiu (m., Port de la Selva, 1964); i en efecte els anys següents em facilitaren les llistes de senyes del patró cadaquesenc B. Batlle, que referint-se al trajecte de Cullaró (que és un parell de km. a l'O. de la punta del Cap de Creus), descrivia «la Costa *des trairà* de Cullaró» (any 1888) i donava senyes «per es *trairà* de Cullaró» (any 1895). Però potser més aviat que un substantiu derivat (de tipus originàriament col·lectiu o adjectival) es tracta de la substantivació del verb *traïrar* 'pescar amb traire' (*BDC* XIV, 66). Tinc una nota de 1970 on ho dono també com a mot rossellonès; resta vaga i per tant no ho asseguro, encara que no és inversemblant essent *taraire* lld. i prov. (*TdF*).

Notem que l'aplicació a la fitora o arpó només em consta com a catalana, car en llengua d'oc (on ja és medieval), no té altre sentit que el de «tarrière» francès, ni és tampoc objecte de pesca en fr., cast., port., base, occità etc., on ha restat viu també en gascó: a la Vall d'Aran el *tará* és un trepant més gros que els ordinaris (dits *trajëç* o *gimbelé*) tant a l'alta com a la vall baixa i mitjana (1926-34), i el *taràret*, més petit, però més gruixut que el *gi*-; Comenge «*tarai*: barroir, grande tarrière» (*Dupleix, Pat. de St. Gaudens*). I vegeu ara el meu *D. Ar.-Gc.*

Amplio detalls sobre les formes romàniques i cèltiques, en el *DCEC/DECH* (TALADRO). La reducció de *tará*- a *trá*- deu ser simplement catalana i moderna, a la manera de *teranyina* > *tranyina*, *vremar*, *vritat* etc. El tractament *-ir-* de *-rr-* no és massa xocant en un mot català de la zona pirinenca, i per tant no és gens segur que reveli un manlleu occità, tanmateix gens inversemblant. Cf. ARATRUM > oc. ant. i cat. local *araire*, cat. occid. *aladre*, cat. central *arad(r)a*.

DERIV.: *Traïrar*.

Traita segons Escrig, 1851, s'usa en val. per a «la operació de cardar los paños colgados de la percha», «tunda, castigo», 'reprensió' i 'fatiga', però no n'hi ha altra notícia i és simplement el cast. *traite* id. (1552, *DECH* V, 576b52-56); un verb *traitar* no és més que invenció d'un plumífer de Salvat.

Trajecte, *trajectòria*, V. gitar *Trajo*, tràjol, V. *treure* *Trallarel*, *trallari*, *trallà-trallera*, V. *taralla* *Trall*, potser encreuament valencià de *tall* amb *tronc* (però cf. el que dic a *tralla*, *TREURE*) *Tralulent*, *trallunt*, *tralluir* no són mots catalans, sinó provençals o italians usats arbitràriament per un poetastre i un text xampurrat *Tralla*, *trallada*, *trallar*, V. *treure* *Tralladar*, V. *trelladar* (TRELLAT) *Tram*, V. *trama*

TRAMA, del ll. TRAMA id. □ 1.ª doc.: S. xv (o c. 1400).

«--- Lo sirgant flac / del meu cervell / fa son capell ['el capoll del cuc de seda'] / minve, sotil; / ordix no lest, / tix ab treball, *trama* li fall; / hon fallirà / hi sopllirà / sols de manleuta», Jaume Roig (*Spill*, 140); *AlcM* cita «la *trama* de stopa de cànem» d'un doc. mall. de c. 1400. En la tradició lexicogràfica des de Busa-N.: «*trama* de tela: *trama*, *subtegmén*»; «teixir la tela o ordir ---; la *trama* o rebllir: *trama*, *subtegmén*; lo cenrell o peçols ---», OPou (*TbPu.*, 312). El mot no figura en la terminologia molt rica que es troba en l'ordinació de 1388 dels paraires i teixidors de Bna. (p. p. *CoDoACA*, 263.7, 12 etc.), on sembla que *teixim* (TEIXIR) en pren el lloc. Sempre ha tendit a pendre aplicacions figurades: com en el fons de la sitja tremenda: «havent reparat un jaç de palla de blat de moro, tot rumiant --- les intencions d'En Savalls, en la confusa ideació entreviada de fibladores quimeres que són com la *trama*, sense l'ordit, dels somnis, el nostre Bajalta s'hi adormí ---», Coromines (*Silèni*, 205, O. C., 83b22).

D'on les accs. ja fixades metafòricament, entorn de la idea d'«enfilall de fets, intriga, història de maneigs, en actes o en peripècies»: «--- lo que succehia a la Pepa, al destriar la *trama* d'aquell idili... ¿Com s'havia d'afigurar que la Emília, al impuls d'un amor honrat, se mantingués, se tornés, tan virtuosa? Y l'estudiant, tan bell subjecte? --- atribuï el secret a son antic amor ---», Pons Mass. (*Auca*, XIV, 225); «artifici enganyós y astut ab què 's perjudica a algú», Belv., Lab.

Descabellament internacional. En castellà està ja a la base de l'exclamació de l'enamorada en el *Buen Amor* de JRuiz: «en otras cosas muchas entiendo esta *trama* / ---» (812a), segons comentem M.ª Morreale (*HispR* xxxvii, 137) i jo en la meua ed.; o en el poeta cinc-centista C. de Castillejo: «tal andaba / en las *tramas* que trataba, / a su parecer secretas, / que a las mismas alchahuctas / mintiendo desbarataba» (i glossat «acucias, cautelas» en un altre passatge). En la comèdia siciliana de Pirandello: «nun cc'è autru mezzu ccà pi svintari sta *trama!*» (que ell mateix traduí «non c'è altro mezzo ora di sventare quest' inganno e quest' in-